

Karol IGNASZAK¹**Pod opieką merytoryczną – pplk. dr. Marka BODZIANEGO**

PRZESTĘPCZOŚĆ WŚRÓD CUDZOZIEMCÓW W POLSCE

***Abstrakt:** Lata 90., to okres masowych migracji w Europie Wschodniej, spowodowanych bezrobociem i ubóstwem, które zapoczątkowane zostało upadkiem ZSRR i transformacjami systemowymi w państwach powstałych na zgliszczach Związku Radzieckiego. Migracje ludności w celu lepszych warunków życiowych do bogatych państw Europy Zachodniej, wiodły przez Polskę. RP już w czasach historycznych była uważana i nadal jest za „bramę” z Azji do Europy i odwrotnie. Wzrost liczby cudzoziemców w Polsce spowodował wzrost liczby przestępstw popełnianych przez tę grupę społeczną.*

***Słowa kluczowe:** Przestępczość, cudzoziemcy, Polska, migracje*

WSTĘP

Spodziewany spadek liczby ludności w Polsce spowodowany nie tylko niżem demograficznym lecz i emigracją Polaków do państw Europy Zachodniej w poszukiwaniu lepszych warunków do życia, wymusza na polskim rządzie reformę obecnej polityki migracyjnej. Widoczny w ostatnich latach wzrost liczby cudzoziemców przybywających do RP nie tylko w celach turystycznych, ale i w celach zarobkowych, może spowodować, że część z tych osób obracać się będzie w tzw. szarej strefie społecznej i gospodarczej, naruszając przy tym przepisy administracyjne i karno-administracyjne, związane z nielegalnym przebywaniem lub podejmowaniem nielegalnej pracy. Te osoby są potencjalnymi podejrzanymi o popełnienie przestępstwa.

Liczba cudzoziemców w Polsce w przyszłości będzie wzrastać, a przyczyn takiego stanu rzeczy jest wiele. Po pierwsze, cudzoziemcy traktują RP jako przystanek w dalszej drodze do bogatszych państw Europy Zachodniej, część z nich zostaje tutaj i podejmuje prace, czy też naukę. Inni natomiast wyjeżdżają dalej do innych państw. Istnieją jednak grupy cudzoziemcze, które widzą w Polsce szanse na lepsze życie. Tych osób jest zdecydowanie mniej niż osób traktujących Polskę jako kraj tranzytowy. Obcokrajowcy chcący podjąć pracę w Polsce niejednokrotnie wykonują ją za wynagrodzeniem, które jest dla polskich obywateli niewystarczające. O ile te osoby nie należą do grupy wykwalifikowanych pracowników, to często zdarzają się również osoby z elit intelektualnych, ludzie wykwalifikowani w specyficznych zawodach, jak np. lekarze czy inżynierowie, którzy zarabiają w Polsce zdecydowanie więcej niż na tym samym stanowisku we własnym kraju. Przy powolnym lecz równomiernym poziomie emigracji Polaków za granicę, taki stan rzeczy będzie pożądanym i spowoduje wzrost liczby cudzoziemców w RP, który może przełożyć się na wzrost liczby przestępstw popełnianych przez cudzoziemców.

¹ Karol IGNASZAK – student I roku studiów II stopnia, kierunku Bezpieczeństwo Narodowe na Wyższej Szkole Oficerskiej Wojsk Lądowych imienia Tadeusza Kościuszki we Wrocławiu.

1. RZECZPOSPOLITA POLSKA JAKO OBIEKT ZAINTERESOWANIA CUDZOZIEMCÓW

Obszar Polski już od najdawniejszych czasów był miejscem ścierania się różnych plemion, kultur i cywilizacji². Zarówno w przeszłości, jaki i współcześnie Polska pełni rolę „bramy” do Europy z kierunku wschodniego oraz „bramę” do Azji z kierunku zachodniego. Również w układzie południkowym, stanowiła kraj tranzytowy dla przepływu ludności z południa na północ i odwrotnie. Tranzytowy charakter państwa uzasadnia historia i położenie geograficzne w centrum Europy. To przez Polskę od wieków przechodziły główne szlaki handlowe, np. Bursztynowy Szlak³ oraz nadmorski szlak Hanzeatycki⁴.

Współcześnie przez terytorium Polski przebiegają główne korytarze transportowe ze wschodu na zachód i z południa na północ, ustalone na Konferencji Kreteńskiej w 1994 roku i Helsińskiej w 1997 roku⁵. Odgrywają one istotną rolę dla przepływu ludności przez całe terytorium Europy. Osobne pole rozważań stanowią przetaczające się od wieków przez nasz kraj wojny. Pomiędzy Mazurami a Podkarpaciem przebiega bowiem naturalna równina, nazwana „Bramą Warszawską”, przez którą przetoczyło się wiele wojen. Najazdy mongolskie z XIII i XIV wieku, jak i te z XVII wieku (szwedzkie, tatarskie oraz tureckie), a także wojna Napoleona Bonaparte z Rosją z 1812 roku i inne świadczą o tranzytowym charakterze naszego kraju.

Już w 1912 roku, wybitny polski geograf Waław Nałkowski w swoim dziele „*Terytorium Polski historycznej jako indywidualność geograficzna*” opisywał wyjątkowość położenia geopolitycznego Polski, nazywając ją *państwem przejściowym*⁶. Wyjątkowe położenie geograficzne Polski na mapie Europy i wpływ państw ościennych, takich jak Rosja czy Niemcy miał wpływ na bezpieczeństwo, gospodarkę i kulturę. Przejawiało się to licznymi sojuszami wojskowymi i gospodarczymi. Usytuowanie pomiędzy kulturą wschodnią i zachodnią owocowało konfliktami⁷. Rzeczpospolita Polska przez większą część swojej historii była państwem wielokulturowym o wysokim poziomie tolerancyjności. Kraj, w którym obok siebie żyli muzułmańscy Tatarzy, prawosławni Ukraińcy, protestancy Niemcy, Żydzi i rzymskokatolicy Polacy przyciągał cudzoziemców różnych wyznań. Mozaika wyznaniowo-kulturowa była wyjątkiem w opanowanej przez wojny religijne Europie. Było to możliwe dlatego, że tolerancja była filarem Unii polsko-litewskiej. Dokumentem prawnym zapewniającym

² L. Moczulski, *Polska między Niemcami a Rosją, mit geopolityczny a rzeczywistość* [w:] red. P. Eberhardt, *Problematyka geopolityczna ziem polskich*, Warszawa 2008, s. 55.

³ Starożytny szlak handlowy z miast basenu Morza Śródziemnego do miast znajdujących się na południowym brzegu Morza Bałtyckiego. Służący do transportowania bursztynu.

⁴ Zob. P. Dollinger, *Dzieje Hanzy*, Gdańsk 1975. Hanza - Liga Hanzeatycka, Związek Hanzeatycki (*hansa* - grupa) – związek miast handlowych Europy Północnej z czasów Średniowiecza i początku ery nowożytnej. Miasta należące do związku popierały się na polu ekonomicznym, utrudniając pracę kupcom z miast nienależących do związku, jednocześnie zaś stwarzały realną siłę polityczną i niekiedy wojskową.

⁵ A. Lipińska-Słota, *Korytarze transportowe w aspekcie powiązań UE i Polska – analiza*, Prace Naukowe Politechniki Warszawskiej, z. 76, Transport 2010, s. 93, Paneuropejski korytarz transportowy – system transportowy w Europie, zdefiniowany na II Paneuropejskiej Konferencji Transportowej na Krecie w marcu 1994, a uzupełniony na III Paneuropejskiej Konferencji Transportowej w Helsinkach w 1997. Łączy drogi kołowe, wodne oraz linie kolejowe, które w istotny sposób wpływają na przepływ ludności przez Polskę.

⁶ W. Nałkowski, *Terytorium Polski historycznej jako indywidualność geograficzna*, 1912, s. 7-8, <http://rcin.org.pl/dlibra/publication?id=17401&from=&dirids=1&tab=1&lp=1&QI=D54863AEE494294EF-AA285574C3CC8BD-61>, dostęp z dnia: 03.12.2013r.

⁷ S. Huntington w swoim dziele pt. *Zderzenie cywilizacji i nowy kształt ładu światowego* uważa, że miejscem wybuchu konfliktów są granice pomiędzy różnymi kulturami.

wolność wyznania w I Rzeczypospolitej był Akt Konfederacji Warszawskiej z 1573 roku. Ów Akt był pierwszym na kontynencie europejskim edyktem tolerancji. W XVI wieku Polska znana była jako miejsce schronienia heretyków, gdyż azyl znalazły tutaj grupy wyznaniowe, którym w Zachodniej Europie groziła Inkwizycja⁸.

Kolejnym czynnikiem wpływającym na atrakcyjność Rzeczypospolitej była zmiana otoczenia geopolitycznego po przemianach systemowych u naszych sąsiadów jak i w naszym państwie w XX wieku. Efektem „Jesieni Ludów” był także rozpad ZSRR, Czechosłowacji czy zjednoczenie Niemiec. Transformacja systemowa przyczyniła się do demokratyzacji kraju i wprowadzenia wolnego rynku. Polska jako pierwszy kraj z państw bloku komunistycznego wprowadziła reformy, co skutkowało wyższą jakością życia niż w sąsiednich byłych republikach radzieckich.

Wpływ na uatrakcyjnienie naszego kraju miało także przystąpienie do NATO 12 marca 1999 roku, jak i przyłączenie się do Unii Europejskiej 1 maja 2004 roku. Wiązało się to ze zwiększeniem bezpieczeństwa, wzrostem prestiżu państwa na arenie międzynarodowej czy poprawą jakości życia obywateli. W związku z przyłączeniem się Rzeczypospolitej Polskiej do obu organizacji, nasza wschodnia granica stała się także granicą zarówno UE jak i Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego, co potwierdza pełnienie roli „bramy”.

1.1 Polska jako cel migracji i kraj tranzytowy

Od zakończenia II wojny światowej do przemian ustrojowych w roku 1989, zjawisko imigracji było bardzo ograniczone. W czasach zimnej wojny, wpływ ZSRR w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej przyczyniał się do zamknięcia granic dla imigrantów. Dodatkowo, Polska nie była także stroną Konwencji Genewskiej, dotyczącej uchodźców z 1951 roku, przez co nie brała udziału w systemie ochrony uchodźców. Skutkowało to tym, że pomocą uchodźcom zajmowały się organizacje społeczne, np. Polski Czerwony Krzyż. Dopiero na początku lat 90 XX wieku, polskie prawo dotyczące cudzoziemców uległo zmianie i przyjęto Konwencję Genewską i Protokół Nowojorski⁹.

Rzeczpospolita Polska dla większości osób migrujących nie jest obiektem docelowym, występuje raczej w roli kraju przejściowego do bogatszych państw zachodniej i północnej Europy. Migranci, którzy decydują się zostać w naszym kraju to w większości obywatele Wietnamu, państw byłego Związku Radzieckiego, najliczniej z Białorusi i Ukrainy(rzadziej z Rosji, Mołdawii, Litwy, Łotwy, Estonii czy krajów środkowej Azji) , szukający lepiej płatnej pracy, miejsca do osiedlenia się, czy chcący studiować na polskich uczelniach, choć nie brakuje wśród osób imigrujących do RP także mieszkańców Afryki. Inaczej sytuacja przedstawia się dla obywateli państw byłego Związku Radzieckiego, którzy wybierają RP jako cel swojej migracji. Do czynników zachęcających do imigracji do Polski zaliczyć można przynależność języka polskiego do grupy języków słowiańskich, a także bliskość granic Ukrainy czy Białorusi¹⁰.

Zwiększone emigracje Polaków za granicę, a także napływ ludności obcej do Polski mogą świadczyć o tym, że wkrótce RP stanie się krajem imigranckim, choć w obecnej sytuacji Polska nosi miano państwa emigracyjno-imigranckiego. Wynika to z niewielkiej różnicy pomiędzy liczbą emigrantów a imigrantów¹¹. Lecz ostatnimi czasy mamy do czynienia ze zmniejszeniem liczby emigracji zarobkowych i reemigracją do

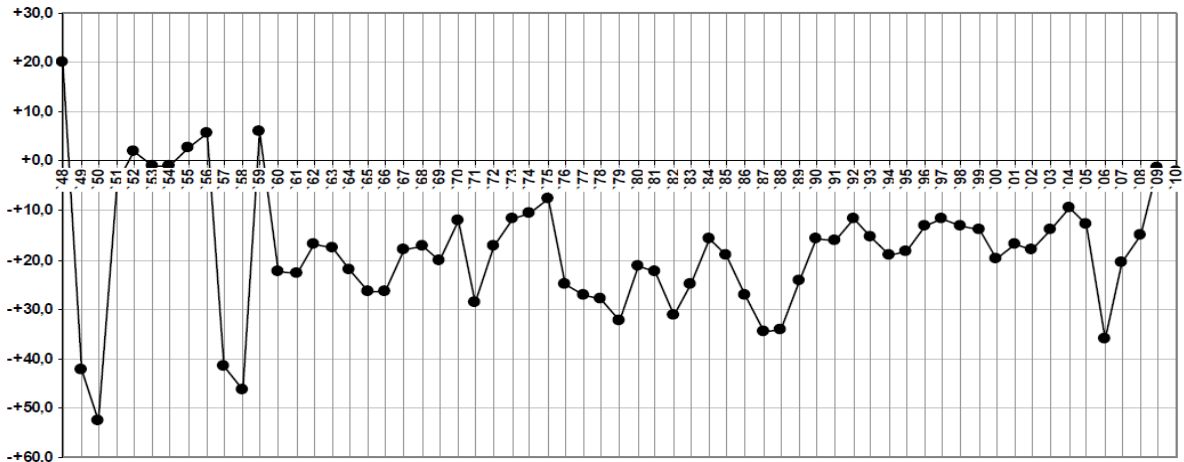
⁸ Trybunał kościoła katolickiego odpowiedzialny za osądzanie i ściganie heretyków.

⁹ J. Frelak, W. Klaus, J. Wiśniewski (red.), *Przystanek Polska. Analiza programów integracyjnych dla uchodźców*, Warszawa 2007, s. 31-42.

¹⁰ (b.a.), *Polska coraz bardziej przyjazna migrantom*, <http://m.onet.pl/biznes,e4tg0>, dostęp z dnia: 02.12.2013.

¹¹ W. J. Burszty, J. Serwański, *Migracje- Europa- Polska*, Poznań 2003, s. 31.

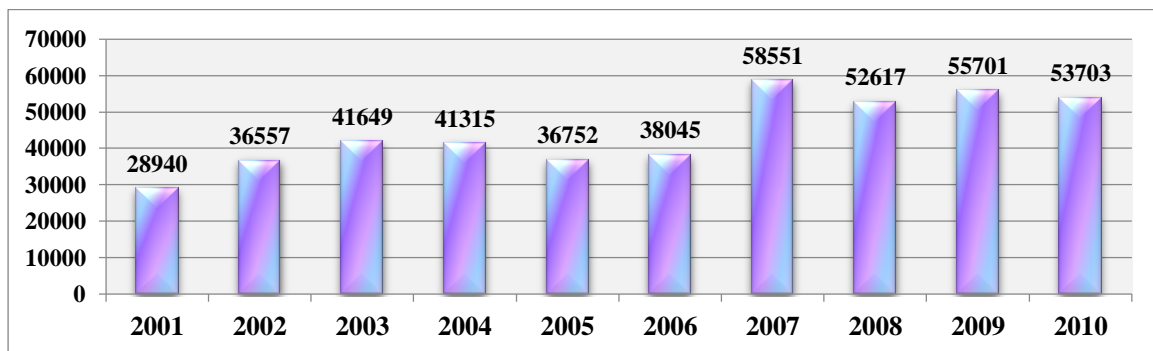
Polski, choć w równym tempie rośnie liczba cudzoziemców imigrujących w poszukiwaniu lepszych warunków życiowych do RP¹². Najtrafniej sytuację migracyjną w Polsce przedstawia wykres na rysunku 1.

Rys. 1. Saldo Migracji w Polsce w latach 1948-2009

Źródło: Rządowa Rada Ludnościowa, *Sytuacja demograficzna Polski. Raport 2010-2011*, Warszawa 2011. s.233.

Prognozy demograficzne dla RP są zbliżone do obecnej sytuacji państw Europy Zachodniej. Do roku 2035 liczba ludności w Polsce zmniejszy się o 2 miliony, a do roku 2050 o następne 4 miliony. Ujemny przyrost demograficzny, a także starzenie się społeczeństwa skutkuje zmniejszeniem się liczby osób aktywnych zawodowo, a to może doprowadzić do katastrofy demograficznej, dlatego potrzebne są zmiany w polityce migracyjnej oraz otwarcie się na imigrantów, a także integracja ich z polskim społeczeństwem¹³. Najlepiej daną sytuację obrazują dane zawarte na rysunku 2.

Rys. 2. Liczba wniosków o legalizację pobytu przez cudzoziemców w latach 2001-2010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych pochodzących ze strony internetowej Urzędu ds. Cudzoziemców, <http://www.udsc.gov.pl/Zestawienia,roczne,233.html>, dostęp z dnia: 18.02.2013r.

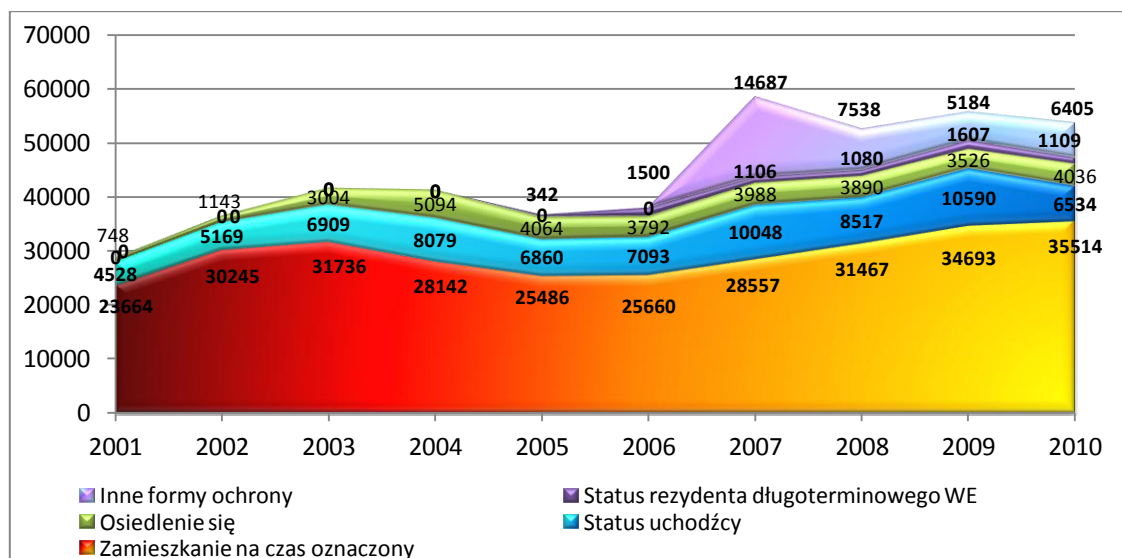
Zwiększenie się liczby osób legalnie imigrujących do Polski jest stale monitorowane na podstawie złożonych wniosków o legalizację pobytu, których liczba wzrasta w równym, lecz powolnym tempie. Ważnym jest również, w jakim celu

¹²(b.a.), *Polacy wracają z emigracji do kraju gospodarczego boomu*, http://pieniadze.gazeta.pl/Gospodarka/1,122003,9995652,Prasa_Polacy_wracaja_z_emigracji_do_kraju_gospodarczego.html, dostęp z dnia: 02.12.2013r.

¹³(b.a.), *Prognozy demograficzne* <http://sigma.wszia.edu.pl/wp-content/uploads/w14-prognozy-demograficzne.pdf>, dostęp z dnia: 02.12.2013r.

PRZESTĘPCZOŚĆ WŚRÓD CUDZOZIEMCÓW W POLSCE

przybywa cudzoziemiec do Polski. Prawo dotyczące cudzoziemców zależne jest od tego o jaki status prawny się ubiegają. Rysunek numer 3 przedstawia liczbę złożonych wniosków z uwzględnieniem ich specyfiki.

Rys. 3. Liczba złożonych wniosków o legalizację pobytu z uwzględnieniem ich specyfikacji w latach 2001-2010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych pochodzących ze strony internetowej Urzędu ds. Cudzoziemców, <http://www.udsc.gov.pl/Zestawienia,roczne,233.html>, dostęp z dnia: 18.02.2013r.

Wzrastająca liczba osób ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy i innych form ochrony wiąże się z bliskością obszarów objętych konfliktem, np. Czeczenia, czy też kryzysem gospodarczo-politycznym, tj. Białoruś. Na obszarze RP przecinają się dwa ważne szlaki handlu ludźmi w celu eksploatacji seksualnej, takie jak bałkański i rosyjski, ofiary handlu ludźmi starają się następnie o jedną z form ochrony udzielanych przez RP¹⁴. W tabeli 1 przedstawiono liczbę wniosków złożonych o nadanie statusu uchodźcy w 2010 roku z uwzględnieniem najliczniejszych obywatelstw.

Tabela 1. Liczba złożonych wniosków o nadanie statusu uchodźcy w 2010 roku z uwzględnieniem najliczniejszych obywatelstw

Obywatelstwa	Liczba złożonych wniosków
Rosjanie	4795
Gruzini	1082
Armeńczycy	107
Wietnamczycy	47
Białorusini	46
Pozostałe	457
Ogółem	6534

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych pochodzących ze strony internetowej Urzędu ds. Cudzoziemców, <http://www.udsc.gov.pl/Zestawienia,roczne,233.html>, dostęp z dnia: 18.02.2013r.

Choć liczba osób ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy czy o inne formy ochrony jest zmienna i zależna od sytuacji wewnętrznej krajów pochodzenia

¹⁴ A. Dośpiał, J. Garnier, *Prawa człowieka a handel młodymi kobietami w Europie. Raport krajowy - Polska*. Maj 2007, http://www.dukwroclaw.pl/attachments/030_prostytucja%20raport%20daphne-1.pdf, dostęp z dnia 02.12.2013.

cudzoziemców, to większość stanowią obywatele rosyjscy w 90% narodowości czeczeńskiej, którzy właśnie w Polsce szukają schronienia przed kryzysem spowodowanym wojnami toczącymi się na północnym Kaukazie. Duża liczba Gruzinów składających wnioski jest wywołana konfliktem w Osetii Południowej w 2008 roku, gdzie według Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców około 158 tysięcy ludzi musiało opuścić swe domy z powodu konfliktu zbrojnego¹⁵. Wsparcie Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego dla Gruzji w tym czasie zostało potraktowane przez jej obywateli jako zaproszenie. Bardzo zła sytuacja gospodarcza w Armenii oraz wojna z Azerbejdżanem o Górski Karabach przyczyniła się do silnej emigracji ludności z tego kraju¹⁶. Obywatele wietnamscy składają wnioski o nadanie statusu uchodźcy z pobudek ekonomicznych i napiętej sytuacji politycznej w Wietnamie¹⁷. Z kolei duża liczba Białorusinów jest związana z prześladowaniami opozycjonistów wobec dyktatorskich rządów Aleksandra Łukaszenki, dużą liczbą Polaków mieszkających tam jako mniejszość narodowa posiadających obywatelstwo białoruskie, a także kryzysem gospodarczym w tym kraju¹⁸.

Nie bez znaczenia jest fakt, że 95% wniosków o azyl i inne formy ochrony składanych jest w Placówce SG w Terespolu na granicy polsko-białoruskiej¹⁹. W toku postępowania związanego z nadaniem statusu uchodźcy, bada się w Polsce spełnienie wymaganych warunków przez cudzoziemca, które skutkują uznaniem go za uchodźcę. W sytuacji, gdy stwierdza się że nie są one spełnione, badane są inne okoliczności, dzięki którym chroni się go przed wydaleniem²⁰. W związku z tym, w sytuacji, w której cudzoziemcowi odmawia się nadania statusu uchodźcy, rozstrzyga się o potrzebie udzielenia ochrony uzupełniającej²¹.

Większość imigrantów na obszarze RP to osoby o zezwoleniu na zamieszkanie na czas oznaczony oraz na osiedlenie się, szukający pracy za godziwsze wynagrodzenie, zarówno w handlu czy budownictwie, jak i w służbie zdrowia, gdzie w kraju pochodzenia minimalny poziom egzystencji znacznie przekracza minimalne wynagrodzenie²². Na rysunku 5 przedstawiono liczbę osób, które złożyły wnioski o zezwolenie na czas oznaczony z uwzględnieniem pozytywnych decyzji i biorąc pod uwagę najliczniejsze obywatelstwa w 2010 roku.

¹⁵M. Bohdan, *W Gruzji ok. 158 tys. osób opuściło swe domy*, <http://www.kresy.pl/wydarzenia?zobacz/w-gruzji-ok-158-tys-osob-opuscilo-swe-domy>, dostęp z dnia: 02.12.2013r.

¹⁶J. Osiecki *Między wschodem a zachodem* <http://www.portal.arcana.pl/Osiecki-wladze-armenii-uzywaja-konfliktu-o-gorski-karabach-jako-straszaka-do-rozwiazywania-sporow-w-polityce-wewnetrznej,526.html#post>, dostęp z dnia: 03.12.2013r.

¹⁷M. Mazuś, *Źle się dzieje w Wólce Kosowskiej. Co iskrzy między boksami?* <http://www.polityka.pl/kraj/analizy/1530081,1,zle-sie-dzieje-w-wolce-kosowskiej.read>, dostęp z dnia: 02.12.2013r.

¹⁸(b.a.), *Uchodźcy w Polsce*, <http://refugee.pl/index.php?mod=content&siteid=16>, dostęp z dnia: 02.12.2013r.

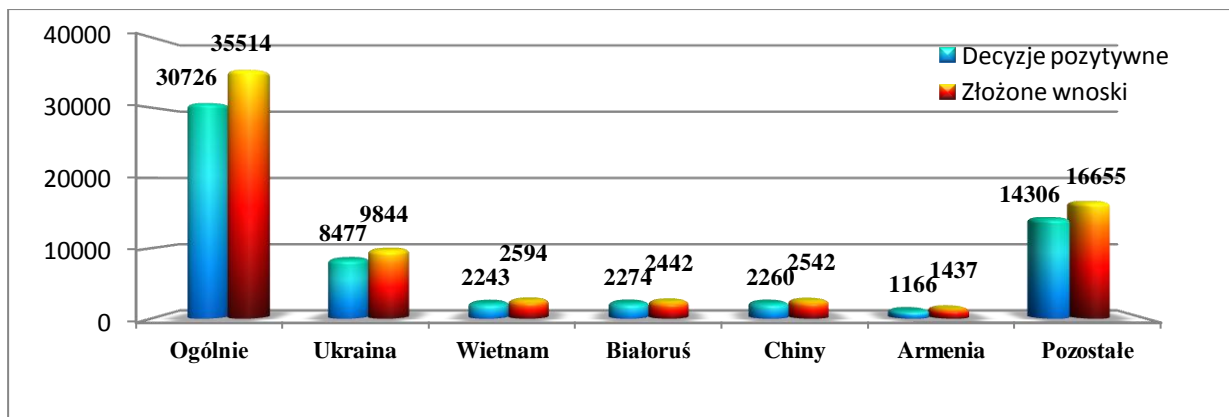
¹⁹N. Rafalik, *Cudzoziemcy ubiegający się o nadanie statusu uchodźcy w Polsce-teoria a rzeczywistość*, Ośrodek badań nad migracjami, Marzec 2012. nr 55, s. 22, <http://www.migracje.uw.edu.pl/download/publikacja/1808/>, dostęp z dnia 16.05.2013r.

²⁰Rządowa Rada Ludnościowa, *Sytuacja demograficzna Polski*. Raport 2010-2011. Warszawa 2011, s. 170.

²¹Rządowa Rada Ludnościowa, *Sytuacja demograficzna... op. cit.*, s. 171.

²²M. Bieniecki, H. Bojar, J. Frelak, A. Gąsior-Niemiec, J. Konieczna, J. Kurczewska, *Regulacja migracji zarobkowej – wyzwania dla Ukrainy w kontekście polskich doświadczeń*, <http://www.isp.org.pl/files/8623030200558718001121427779.pdf>, dostęp z dnia: 02.12.2013r.

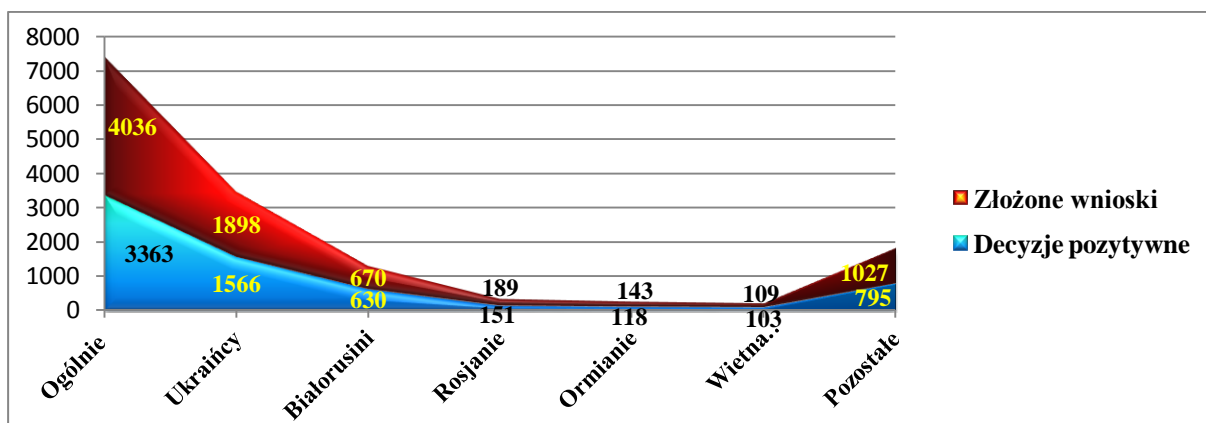
PRZESTĘPCZOŚĆ WŚRÓD CUDZOZIEMCÓW W POLSCE

Rys. 4. Liczba osób- przedstawicieli obcych narodowości, które złożyły wnioski o zezwolenie na czas oznaczony z uwzględnieniem pozytywnych decyzji w 2010 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych pochodzących ze strony internetowej Urzędu ds. Cudzoziemców, <http://www.udsc.gov.pl/Zestawienia,roczne,233.html>, dostęp z dnia: 18.02.2013.

Nieco inaczej przedstawia się struktura wydanych zezwoleń na osiedlenie się w 2010 roku w odniesieniu do różnych narodowości. Choć tutaj również widoczna jest przewaga obywateli państw byłego ZSRR. Najlepiej sytuację obrazują dane na rysunku 6.

Rys. 5. Liczba osób- przedstawicieli obcych narodowości, które złożyły wnioski na osiedlenie się z uwzględnieniem pozytywnych decyzji w 2010 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych pochodzących ze strony internetowej Urzędu ds. Cudzoziemców, <http://www.udsc.gov.pl/Zestawienia,roczne,233.html>, dostęp z dnia: 18.02.2013r.

Wśród migracji państw postsowieckich można wyróżnić dwa główne nurty migracji, tj. robotniczy i inteligencki. Białorusini i Ukraińcy z nurtu inteligenckiego pracują w służbie zdrowia i sektorze naukowo-technicznym. Natomiast migranci z nurtu robotniczego zatrudnieni są w handlu i budownictwie. Według badań socjologicznych przeprowadzonych przez fundację JFAK, Polska zajęła pierwsze miejsce w sondażu państw najbardziej przyjaznych Ukrainie, a Polak za najlepszego sąsiada uzyskując 26% poparcie ogółu respondentów²³. RP jest zarówno dla Ukrainy jak i dla Białorusi bardzo atrakcyjnym krajem ze względu na bliskość kulturową, wyższe płace i standardy życia,

²³(b.a.), Polak, Ukrainiec dwa bratanki? <http://expatpol.com/index.php?stsid=32857>, dostęp z dnia: 02.12.2013r.

a także niedaleką odległość pozwalającą wyjechać do pracy sezonowo, co nie wiąże się z dłuższym rozstaniem z rodziną²⁴.

Inaczej przedstawia się obecność Wietnamczyków w Polsce. W tym przypadku nie można mówić o bliskości kulturowej czy bliskości geograficznej obu narodowości. Odległość między Hanoi a Warszawą to ponad 11 tysięcy kilometrów, a różnice kulturowe są ogromne. Z tego też względu Wietnamczycy są silnie zhermetyzowanym mikrospołeczeństwem, choć ostatnimi czasy widać pewne cechy asymilacji, takie jak: używanie polskiego języka do komunikacji między sobą, kultywowanie polskiej tradycji, mieszane związki małżeńskie czy wysyłanie dzieci do szkół publicznych²⁵.

Początki migracji Wietnamczyków do Polski sięgają okresu lat 50-tych XX wieku, kiedy to z Wietnamu przybywali studenci w celu kształcenia się na polskich uczelniach i przywiezienia do swojej ojczyzny nowych technologii. Część z nich postanowiła pozostać w Polsce i tu założyć rodziny asymilując się z polskim społeczeństwem. To właśnie ci ludzie i ich potomkowie tworzą elitę intelektualną i kulturową wśród Wietnamczyków żyjących w Polsce.

Druga fala migracji miała miejsce po 1986 roku. Wówczas w Wietnamie wprowadzono reformę *Doi moi*, czyli demokracji sterowanej. Reforma ta pozwoliła obywatelom na migrację zarobkową za granicę.

Trzecia fala migracji nastąpiła w latach 90-tych XX wieku, kiedy to doszło do podpisania umowy o readmisji²⁶ pomiędzy Wietnamem i NRD. Do polski trafiło około 30 tysięcy Wietnamczyków²⁷. Według statystyk w 2010 roku w Polsce przebywało legalnie nieco ponad 9 tysięcy obywateli Socjalistycznej Republiki Wietnamu. Natomiast liczba rzeczywista oscyluje do 35 do 60 tysięcy osób w zależności od źródła danych²⁸. W liczbie wiz wydanych obcokrajowcom Wietnamczycy są drugim najliczniejszym narodem, przewyższając liczbę Armeńczyków czy Białorusinów.

Obecnie migrujących Wietnamczyków można podzielić na 3 grupy:

1. Osoby wyjeżdżające na stałe z kraju z pobudek politycznych;
2. Osoby wyjeżdżające z kraju w celach zarobkowych, często bez wiedzy i zgody władz;
3. Pracownicy kontraktowani przez agencje państwowe²⁹.

Osoby z 1 i 2 grupy bardzo często nie posiadają tytułu do wjazdu na terytorium państwa docelowej migracji lub tranzytowej z uwagi na brak wizy pobytowej lub właściwego zezwolenia, a także brak ważnego dokumentu podróży. Często osoby te stają

²⁴ M. Bieniecki, H. Bojar, J. Frelak, A. Gąsior-Niemiec, J. Konieczna, J. Kurczewska *Regulacja migracji zarobkowej – wyzwania dla Ukrainy w kontekście polskich doświadczeń* <http://www.isp.org.pl/files/8623030200558718001121427779.pdf>, dostęp z dnia: 02.12.2013r.

²⁵ (b.a.), *Wietnamczycy w Polsce* http://uwaga.tvn.pl/58716,,wietnamczycy_w_polsce,wideo_detal.html, dostęp z dnia: 02.12.2013r.

²⁶ Readmisja- międzynarodowy termin prawniczy, odnoszący się do praktyki odsyłania nielegalnych migrantów przez państwo do kraju z którego przybyli. Poprzez umowy o readmisji państwa bronią się przed falami nielegalnych migracji. Źródło: red. C. Mojsiewicz, *Leksykon współczesnych międzynarodowych stosunków politycznych*, Wrocław 1998.

²⁷ W. Polońska, *Swojska egzotyka, czyli kilka słów o akulturacji Wietnamczyków w Polsce* <http://www.miedzykulturowa.org.pl/cms/swojska-egzotyka-czyli-kilka-slo.html>, dostęp z dnia: 02.12.2013r.

²⁸ Wydział Analiz Migracyjnych Departament Polityki Migracyjnej, *Spoleczność wietnamska w Polsce polityka migracyjna Wietnamu raport*, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Warszawa 2007, s. 35.

²⁹ J. Godlewska, *Migracje i imigranci w Polsce – skala, podstawy prawne, polityka*, EAPN Polska, s. 9– 13. <http://www.eapn.org.pl/expert/files/Migracje%20i%20imigranci%20w%20Polsce%20skala,%20podstawy%20prawne,%20polityka.pdf>, dostęp z dnia: 02.12.2013r.

się ofiarami wyzysku i handlu ludźmi, głównie dotyczy to kobiet i dzieci³⁰. Wietnamczycy trudnią się głównie handlem tekstyliami, gastronomią, głównie wśród osób przebywających nielegalnie w naszym kraju. Bardzo często zdarza się, że Wietnamczycy nie mają innego wyjścia niż praca handlarzy na bazarach, gdyż muszą zarobić na spłaceniu kosztownego długu za przerzucenie do Polski. Zdarza się również prowadzenie przez Wietnamczyków własnych działalności gospodarczych o różnej specjalności³¹.

2. PRZESTĘPCZOŚĆ WŚRÓD CUDZOZIEMCÓW W POLSCE

Przestępczość wśród cudzoziemców w Polsce jest zjawiskiem nie nowym, lecz ostatnimi czasy lepiej poznanym i udokumentowanym niż w przeszłości. To zjawisko społeczne jest szeroko poznane i analizowane nawet od 30 lat w innych krajach europejskich, takich jak Szwecja czy Wielka Brytania³². Natomiast w Polsce tak naprawdę na początku lat 90-tych zainteresowali się tym socjologowie, ponieważ w okresie komunizmu liczba przestępstw popełnianych przez cudzoziemców była niewielka.

2.1 Przestępczość wśród cudzoziemców w Polsce w ujęciu historycznym

W okresie istnienia Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i Układu Warszawskiego, którego Polska była państwem sygnatariuszem, granice zewnętrzne kraju były szczelnie zamknięte. W tym czasie do Polski przyjeżdżali głównie w niewielkiej liczbie studenci, turyści w większości z państw bloku socjalistycznego i biznesmeni³³. Przestępczość cudzoziemców w Polsce pojawiła się w sposób dający się zauważyć dopiero po roku 1990, po okresie przemian ustrojowych, kiedy to zaczęli przybywać migranci ekonomiczni z republik byłego ZSRR w związku z niestabilnością polityczną, gospodarczą i społeczną. W okresie komunistycznym, gdy granice były szczelnie zamknięte, liczba przestępstw popełnianych przez cudzoziemców nie przekraczała 1% w stosunku do przestępstw ogółem³⁴. Milicyjne dane statystyczne z czasów Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej nie uwzględniały przestępczości wśród obcokrajowców. Przestępczość cudzoziemców w Polsce zaczęto rejestrować dopiero w połowie lat 80-tych XX wieku³⁵. Liczba podejrzanych cudzoziemców wynosiła 0,1% podejrzanych ogółem w roku 1984³⁶. Na początku lat 90-tych, po przemianach systemowych w Europie Środkowej i Wschodniej, wzrosła liczba rejestrowanych przestępstw wśród obcokrajowców do 1,6% przestępstw ogółem, a to daje ok. 6000-7000 osób rocznie³⁷. Liczba przestępstw rejestrowanych jest zapewne tylko częścią zdarzeń popełnionych przez cudzoziemców, którzy niejednokrotnie stają ofiarami swoich rodaków i z różnych powodów nie zgłaszają tego organom ścigania. Innym powodem wzrostu liczby cudzoziemców w latach 90-tych w Polsce był krwawy rozpad Jugosławii z 1991 roku. Działania zbrojne w tym rejonie trwały kilka lat, co przyczyniło się do ucieczek milionów ludzi, którzy następnie starali się o nadanie statusu uchodźcy w różnych państwach,

³⁰ E. Wołkowska, *Z Wietnamu przez las*, <http://www.przeglad-tygodnik.pl/pl/artykul/wietnamu-do-polski-las>, dostęp z dnia: 02.12.2013r.

³¹ G. Szymańska-Matusiewicz, *Dlaczego Wietnamczycy wyjeżdżają z Polski? Komentarz do badań ISP i artykułu „Mała Azja nas opuszcza”*, <http://www.polska-azja.pl/2012/04/21/dlaczego-wietnamczycy-wyjezdza-z-polski-komentarz-do-badan-instytutu-spraw-publicznych-i-artykulu-%E2%80%9Emala-azja-nas->, dostęp z dnia: 02.12.2013r.

³² I. Rzeplińska, *Przestępczość wśród cudzoziemców w Polsce*, Warszawa 2000, s. 85.

³³ *Ibidem*, s. 7.

³⁴ *Ibidem*, s. 7.

³⁵ *Ibidem*, s. 100.

³⁶ *Ibidem*, s. 17.

³⁷ *Ibidem*, s. 100.

w tym w Polsce. Lecz znaczna większość osób, które trafiły do Polski traktowały pobyt na terytorium RP, jako przejściowy i próbowały się dostać do Niemiec czy Skandynawii³⁸. W okresie lat 90-tych do najczęstszych przestępstw popełnianych przez cudzoziemców zaliczyć można przestępstwa wynikające z Ustawy o oznaczeniu wyrobów znakami skarbowymi akcyzy z 1993 roku (43,7% przestępstw popełnianych przez cudzoziemców ogółem w roku 1998), drugim najliczniejszym typem przestępstw były przestępstwa drogowe (12,9% przestępstw ogółem popełnianych przez cudzoziemców w roku 1998), następnie przestępstwa przeciwko mieniu (11% w roku 1998), tj.: kradzież z włamaniem, kradzież mienia prywatnego, wymuszenia rozbójnicze, paserstwo³⁹.

Wejście Polski do Unii Europejskiej przyniosło zmiany w podejściu do przestępczości transgranicznej. Polska granica stała się wspólną granicą całej UE, przez co Straż Graniczna RP jest odpowiedzialna za bezpieczeństwo wschodniej granicy Unii. W obecnym czasie jednym z największych zagrożeń bezpieczeństwa społecznego są przestępstwa powiązane z przemytem i handlem bronią, narkotykami i ludźmi. Zaliczyć można do tego także nielegalne migracje ludności. Działania te w dzisiejszej Europie przybrały charakter międzynarodowy. Przestępcy trudniący się tym procederem współpracują z osobami z innych państw, tworząc przestępczość transgraniczną połączoną szlakami umożliwiającymi przemyt broni, narkotyków, nielegalnych migrantów czy ofiary handlu ludźmi. Walka z tym typem przestępczości wymaga współpracy nie tylko służb policyjnych w krajach UE i sąsiedzkich, ale także służb granicznych. Paneuropejski korytarz transportowy, który został określony podczas II Paneuropejskiej Konferencji Transportowej na Krecie w 1994 roku i na III Paneuropejskiej Konferencji Transportowej w Helsinkach w 1997 definiuje wszystkie główne drogi kołowe, wodne oraz linie kolejowe w Europie Środkowej i Wschodniej. Szlaki te wymagały modernizacji i inwestycji w ciągu najbliższych 10-15 lat. Przez Polskę przebiega 4 z 10 określonych wówczas szlaków. Z nich korzystają także przestępcy w celu przemytu broni i narkotyków, czerpiąc z tego zyski. Szlaki transportowe są także wykorzystywane przez handlarzy żywym towarem czy przestępców czerpiących korzyści z osób, które chcą nielegalnie przekroczyć polską granicę (osoby przemycane przez polską granicę).

W latach 90-tych przez terytorium Polski przebiegały dwa szlaki transportowe służące do nielegalnego przekraczania granicy. Pierwszy szlak tzw. wschodni, poprzez który cudzoziemcy z państw Azji Południowej, Środkowej i Dalekiego Wschodu starali się dostać do państw Europy Zachodniej, traktując Polskę jako kraj tranzytowy. Drugi szlak tzw. bałkański, przez który obywatele krajów z Bliskiego Wschodu oraz państw afrykańskich usiłowali się dostać również na zachód Europy⁴⁰.

W roku 1998, na 11 127 zatrzymań osób nielegalnie przekraczających Polską granicę, aż 7 023 stanowili cudzoziemcy. Na wschodniej granicy RP zatrzymano 810 osób, natomiast na południowej 1 160. Ponad połowa zatrzymań cudzoziemców miała miejsce na granicy polsko-niemieckiej. Te liczby świadczą nie tylko o ilości przestępstw popełnianych z art. 264 Kodeksu Karnego, ale także informują o korytarzach migracyjnych, do których należy zaliczyć szlaki zorganizowanych grup przestępczych zajmujących się nie tylko nielegalnym przetrzuceniem ludzi z Dalekiego Wschodu czy Afryki, ale i narkotyków oraz broni⁴¹. Nielegalnym przemytem broni, narkotyków czy też handlem ludźmi zajmują się zorganizowane grupy przestępcze złożone z obywateli

³⁸ *Ibidem*, s. 24.

³⁹ Dane statystyczne Komendy Głównej Policji z roku 1998.

⁴⁰ A. Dośpiał, J. Garnier, *op. cit.*, dostęp z dnia: 02.12.2013r.

⁴¹ A. Wawrzusiszyn, *Wybrane problemy transgranicznego bezpieczeństwa Polski*, Warszawa 2012 s. 146.

PRZESTĘPCZOŚĆ WŚRÓD CUDZOZIEMCÓW W POLSCE

państwa pochodzenia, państwa docelowego oraz państwa, przez który dany towar czy człowiek ma zostać przewieziony. Tworzy to dogodne warunki dla rozwoju transgranicznych zorganizowanych grup przestępczych, czerpiących korzyści z prostytucji, handlu narkotykami i bronią.

Wzrastająca liczba cudzoziemców w Polsce, którzy nielegalnie przebywają w RP i jednocześnie dość często tworzą szarą strefę gospodarki, jest wyzwaniem nie tylko dla polskiej Policji i Straży Granicznej, ale też dla polityki społecznej, aby zwiększyć asymilację cudzoziemców. Hermetyzacja obcokrajowców żyjących w kraju przyczynia się do zwiększenia przestępczości wśród nich. Dodatkowo dość częstym zjawiskiem jest niezgłaszanie przestępstwa przez cudzoziemców, którzy są poszkodowanymi, bądź odwoływanie zeznań, jeśli przestępstwo zostało zgłoszone lub wykryte.

Jak wspomniano już wcześniej, ostatnimi czasy wzrosła w Polsce liczba cudzoziemców pochodzenia wietnamskiego. Diaspora Wietnamczyków w Polsce jest stosunkowo nowa i dość liczna, koncentruje się głównie w większych miastach wojewódzkich. O ile różnice kulturowe pomiędzy Polakami a cudzoziemcami pochodzącymi z Białorusi, Ukrainy czy Rosji nie są tak bardzo widoczne, to w przypadku Wietnamczyków są ogromne i przyczyniają się do hermetyzacji kulturowej i społecznej diaspory wietnamskiej. Komunikacja pomiędzy Polakami a Wietnamczykami jest ograniczona poprzez istniejące stereotypy i uprzedzenia. To właśnie na płaszczyźnie komunikacji międzykulturowej należy częściowo doszukiwać się przyczyny przestępczości wśród tej grupy społecznej. W przypadku cudzoziemców pochodzących z byłych republik radzieckich dość często zdarzają się przypadki, gdzie przybywają oni na terytorium RP z zamiarem popełnienia przestępstwa, np. kradzieży, a następnie powrotu do kraju pochodzenia, bądź też ucieczki dalej na Zachód, to w przypadku Wietnamczyków zjawisko to jest niezwykle rzadkie. Dodatkowo dla Wietnamczyków język Polski jest stosunkowo obcy, czego nie można powiedzieć o cudzoziemcach zza wschodniej granicy. Różnice językowe stanowią poważną barierę asymilacyjną pomiędzy Polakami a Wietnamczykami. Bariery kulturowe, odległość do kraju pochodzenia, a także nieznamość polskiego prawa sprawiają, że diaspora wietnamska jest najbardziej zagadkową ze wszystkich grup społecznych cudzoziemców w Polsce i choć wiedza o nich się powiększa i częściej niż w przeszłości chcą się asymilować z Polakami, to minie jeszcze wiele lat zanim ich dobrze poznamy.

2.2 Analiza skali przestępczości wśród cudzoziemców w RP po roku 1989

Upadek systemu komunistycznego w Polsce i przemiany ustrojowe, który były jego następstwem, przyczyniły się do otwarcia granic i wzmożonej migracji ludności. Początek lat 90-tych był okresem nasilonej migracji zarobkowej ludności, której motorem napędowym było wszechobecne bezrobocie i ubóstwo nie tylko w Polsce, ale i całym bloku państw komunistycznych w Europie, włącznie z ZSRR. Dla obywateli państw byłego ZSRR, Polska stała się celem migracyjnym samym w sobie ze względu na bliskość kulturową, a dla cudzoziemców z odległych państw - przystankiem w drodze na zachód Europy lub do Skandynawii. Również konflikty zbrojne w nowo tworzących się państwach po rozpadzie ZSRR na Kaukazie i po rozpadzie Jugosławii na Bałkanach, były przyczyną migracji uchodźców do bogatszych państw europejskich, takich jak Niemcy czy państwa skandynawskie. W tym czasie jak i obecnie, Polska jest państwem tranzytowym, przez który uchodźcy ci starali się dostać różnymi środkami do państw o wysokim poziomie życia. Otwarcie granic spowodowało wzmożony ruch graniczny z państwami ościennymi. To wszystko przyczyniło się do zwiększenia liczby cudzoziemców na terytorium RP. Napływ imigrantów do Polski od kilku lat utrzymuje

się na podobnym poziomie, jednak w porównaniu do początku lat 90-tych liczba ta wzrosła. Przyczyną jest wejście Polski do struktur europejskich i atlantyckich oraz podniesienie jakości życia w porównaniu do państw byłego bloku sowieckiego, takich jak Ukraina czy Białoruś. Wraz z napływem cudzoziemców do Polski pojawił się proceder przestępczy wśród tej grupy społecznej. Przestępczość wśród cudzoziemców ma negatywny wpływ na bezpieczeństwo wewnętrzne państwa i sprzyja tworzeniu się nowych stereotypów i utwierdzeniu starych⁴². Analizując liczbę złożonych wniosków o zamieszkanie na czas oznaczony i na osiedlenie się z uwzględnieniem narodowości, widocznym staje się dla obywateli jakich państw Polska staje się atrakcyjnym krajem.

W Polsce istnieje duża diaspora cudzoziemców narodowości wietnamskiej, niektóre źródła podają, że w RP może żyć nawet 60 tysięcy osób tej narodowości, a inne, że nawet ponad 100 tys. W przypadku obywateli państw byłego ZSRR można mówić o wysokim stopniu asymilacji i względnej bliskości kulturowej, natomiast sytuacja odwrotna występuje w stosunku do Wietnamczyków, których środowisko jest zhermetyzowane i dopiero od niedawna zaczyna się w niewielkim stopniu asymilować. Dodatkowo z Polski emigruje do państw zachodnich duża liczba Polaków w celach zarobkowych, co stwarza sytuację, w której Polska staje się państwem migracyjnym. Ma to negatywny wpływ na bezpieczeństwo społeczne państwa i jest wyzwaniem dla polskiej polityki społecznej, gdyż nieasymilowane grupy cudzoziemców przebywających na stałe stają się wyalienowane. Cudzoziemcy nie znający polskiego prawa często wkraczają na drogę przestępczą lub sami stają się ofiarami przestępstw. Niektórzy z nich żyją z takiego procederu, tworząc często szarą strefę gospodarki, z powodu nielegalności swojego pobytu w Polsce, a podjęcie legalnej pracy oznaczało by dla nich wydalenie do kraju pochodzenia. Co jakiś czas ogłaszane są jednak abolicje dla tej grupy cudzoziemców, których liczbę szacuje się od 40 tysięcy do nawet 400 tysięcy⁴³. Takie abolicje miały miejsce w latach 2003, 2007 i 2012^{44,45}. Nielegalni migranci są wyzwaniem dla polskiej polityki migracyjnej i społecznej. Polska jako kraj rozwijający się staje się coraz bardziej atrakcyjnym krajem do osiedlania się dla cudzoziemców.

Przestępstwa⁴⁶ popełniane przez cudzoziemców w Polsce nie przekraczały 1% przestępstw ogółem, popełnianych przed rokiem 1991. Wzrost nastąpił analogicznie ze wzrostem liczby cudzoziemców na terytorium RP. Liczba przestępstw popełnianych przez cudzoziemców wynosiła w roku 1991 0,8% przestępstw popełnionych ogółem, i w roku 1997 wzrosła do 2,02%, co w liczbie bezwzględnej jest równe około 6 000 podejrzanych rocznie⁴⁷. W roku 1998 nastąpił lekki spadek do 1,6%, a więc można mówić o pewnej stabilizacji tego zjawiska w Polsce. Rysunek 10 przedstawia liczbę podejrzanych o popełnienie przestępstwa w latach 1998-2011.

⁴² M. Bodziany, „*Duchy z Dalekiego Wschodu*” w „*szklanym domu*”, czyli o wietnamskiej diasporze na ziemiach polskich. Wersja elektroniczna (oczekująca na publikację), udostępniona za pozwoleniem autora.

⁴³ M. Wojciechowski *Legalni migranci* <http://www.presseurop.eu/pl/content/news-brief/723971-amnestia-dla-nielegalnych-imigrantow>, dostęp z dnia: 12.04.2013r.

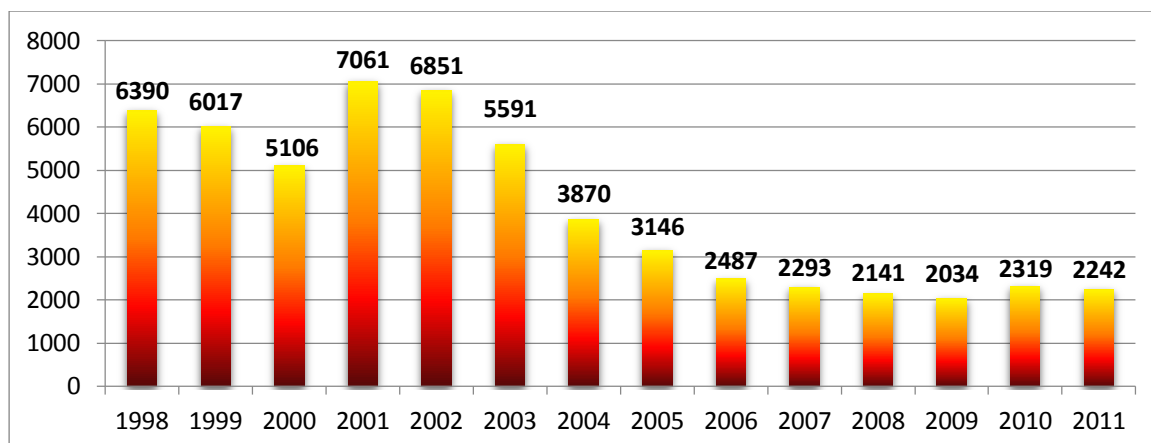
⁴⁴ B.a *Abolicja dla cudzoziemców* <http://www.duw.pl/pl/biuro-prasowe/aktualnosci/4431,Abolicja-dla-cudzoziemcow.html?search=411919234>, dostęp z dnia: 18.02.2014r.

⁴⁵ B.a *Będzie amnestia dla nielegalnych w Polsce* <http://www.dziennik.com/wiadomosci/artukul/bedzie-amnestia-dla-nielegalnych-w-polsce>, dostęp z dnia: 12.04.2013r.

⁴⁶ Analiza przestępczości wśród cudzoziemców w Polsce prezentowaną w tym rozdziale opieram na danych statystycznych udostępnionych mi przez Wydział Analiz Komendy Głównej Policji, za co serdecznie dziękuję.

⁴⁷ I. Rzeplińska, *op. cit.*, s. 7.

PRZESTĘPCZOŚĆ WŚRÓD CUDZOZIEMCÓW W POLSCE

Rys. 7. Liczba podejrzanych cudzoziemców o popełnienie przestępstwa w latach 1998-2011

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych Komendy Głównej Policji.

Największa liczba podejrzanych przypada na rok 2001, kiedy odnotowano 7 061 podejrzanych⁴⁸ osób, co wiąże się z większą wykrywalnością oraz wzmożoną walką z przestępcami. Widoczny spadek w latach późniejszych wiąże się częściowo z wstąpieniem Polski do UE i udział w Układzie Schengen, co przyczyniło się do zwiększonej migracji na zachód Europy cudzoziemców przebywających w Polsce. Rysunek numer 10 nie uwzględnia roku 2012, ale mając na uwadze, że w tym właśnie roku były organizowane przez Polskę i Ukrainę Mistrzostwa Europy w Piłce Nożnej - Euro 2012, największej jak do tej pory imprezy sportowej w Polsce, należy się spodziewać wzrostu liczby przestępstw popełnianych przez cudzoziemców z powodu analogicznego wzrostu ich liczby w Polsce. Przestępstwa te jednak mają zapewne charakter wybryków chuligańskich. Względna stabilizacja przestępczości wśród cudzoziemców w Polsce ma miejsce od 2007 roku i oscyluje w liczbie około 2 200 osób podejrzanych rocznie.

Porównując liczbę podejrzanych cudzoziemców do podejrzanych ogółem, można zauważyć, że obcokrajowcy popełniający przestępstwa są niewielkim odsetkiem ogółu. Sytuację tę przedstawia tabela 5:

Tabela 2. Procentowy udział podejrzanych cudzoziemców w stosunku do podejrzanych ogółem w latach 1998-2011

ROK	Udział procentowy
1998	1,61%
1999	1,65%
2000	1,25%
2001	1,32%
2002	1,24%
2003	1,00%
2004	0,66%
2005	0,52%
2006	0,42%
2007	0,42%

⁴⁸ W Ustawie z 6 czerwca 1997r - Kodeks postępowania karnego (Dz.U. 1997 nr 89 poz. 555), w art. 71 §1, podejrzanego rozumie się jako osobę, co do której wydano postanowienie o przedstawieniu zarzutów, albo której bez wydania postanowienia postawiono zarzut w związku z przystąpieniem do przesłuchania w charakterze podejrzanego.

2008	0,41%
2009	0,38%
2010	0,44%
2011	0,42%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych Komendy Głównej Policji.

Po przeanalizowaniu zestawień dotyczących liczby podejrzanych cudzoziemców w Polsce i stosunku ich liczby do liczby podejrzanych ogółem, można stwierdzić, że obcokrajowcy popełniający przestępstwa w Polsce są niewielkim odsetkiem w stosunku do podejrzanych ogółem. Widoczny spadek ich liczby w pierwszych latach XXI wieku i względna stabilizacja oscylująca w okolicach 0,5% podejrzanych ogółem jest wysoce zadowalająca i świadcząca o niskim wpływie na bezpieczeństwo społeczne w Polsce. Biorąc pod uwagę charakter przestępczości wśród cudzoziemców w Polsce należy zwrócić uwagę na rodzaj najczęściej popełnianych przestępstw w grupie obcokrajowców. Typ najczęściej popełnianych przestępstw był zmienny na początku lat 90-tych, typem dominującym były przestępstwa z Ustawy z 1993 roku o oznaczaniu wyrobów znakami skarbowymi akcyzy, do 1996 roku odsetek tego rodzaju przestępstw wynosił nawet 50% przestępstw ogółem popełnianych przez cudzoziemców⁴⁹. Kolejnym rodzajem przestępstw najczęściej popełnianych przez cudzoziemców w Polsce były przestępstwa przeciwko mieniu⁵⁰. Co trzeci podejrzany o popełnienie przestępstwa obcokrajowiec w roku 1994 był podejrzany właśnie o ten rodzaj przestępstwa. Trzecim największym liczebnie rodzajem przestępstw popełnianych przez cudzoziemców były przestępstwa drogowe, stanowiąc w roku 1998 12% w stosunku do ogółu podejrzanych cudzoziemców, co w liczbie bezwzględnej wynosi 825 osób. Stopniowa zmiana jest widoczna od 2001 roku. W 2001 roku do najliczniej popełnianej grupy przestępstw należą przestępstwa drogowe, przestępstwa przeciwko mieniu i tzw. akcyzowe, wynosząc kolejno 20%, 18% i 15% przestępstw popełnianych ogółem przez cudzoziemców. W następnych latach odnotowano niewielki wzrost przestępstw z Ustawy i przeciwdziałaniu narkomanii, który pod koniec XX wieku wynosił około 0,5% w stosunku do ogółu, natomiast w 2011 roku już 5%. Kolejny wzrost w stosunku do lat 90-tych związany jest z przestępstwem oznaczonym jako fałszerstwo zarówno gospodarcze, jak i kryminalne. W 1998 roku wynosił 1%, natomiast w 2000 już 7%, by w 2011 roku stanowić 12% stanu ogółu przestępstw. Utrzymujący się od 2001 roku podział przestępstw najliczniej popełnianych przez cudzoziemców w Polsce, gdzie suma 3 największych liczebnie czynów stanowi ponad połowę przestępstw ogółem, rysuje charakterystykę przestępczości wśród obcokrajowców w Polsce. Choć zasięg przestępczości obcokrajowców obejmuje cały kraj, to wpływ na bezpieczeństwo społeczne jest znikomy i nie stanowi poważnego zagrożenia. Obcokrajowcy podejrzani o popełnienie przestępstwa przeciwko życiu czy zdrowiu rozumianego jako uszkodzenie ciała, zgwałcenie, bójka, pobicie lub zabójstwo waha się w okolicach 2% w stosunku do przestępstw popełnionych ogółem w latach 1992-2011.

Charakter przestępczości wśród cudzoziemców w Polsce jest gospodarczo-kryminalny. Jednak widoczny wzrost przestępczości oznaczonej jako fałszerstwo oraz przestępczości narkotykowej sugeruje możliwy wzrost przestępczości zorganizowanej wśród obcokrajowców w Polsce w przyszłości. Współpraca zorganizowanych grup przestępczych z różnych państw, w ramach jednego obywatelstwa np. grupy zorganizowane wyłącznie z Rosjan czy Wietnamczyków, które są szczególnie

⁴⁹ I. Rzeplińska, *op. cit.*, s. 18.

⁵⁰ Przestępstwa przeciwko mieniu rozumiane jako: rozbój, paserstwo, kradzież z włamaniem i kradzież cudzej rzeczy.

PRZESTĘPCZOŚĆ WŚRÓD CUDZOZIEMCÓW W POLSCE

liczne i aktywne w Niemczech, może nieść ze sobą przestępczość transgraniczną która jest szczególnie niebezpieczna.

Prócz zmiennego charakteru przestępczości wśród cudzoziemców w Polsce, zmienił się też kraj pochodzenia podejrzanych. O ile pod koniec lat 80-tych największą liczbę stanowili obywatele Jugosławii w liczbie 296 podejrzanych w roku 1988 na 1 220 osób ogółem, następnie na drugim miejscu pod względem liczebności byli Węgrzy, Niemcy z NRD i RFN oraz Rosjanie. Resztę stanowili obywatele Austrii, Czechosłowacji, Danii oraz Szwecji⁵¹. Początek lat 90-tych przyniósł zmiany w strukturze obywatelstw, widoczny wzrost jednych obywatelstw i spadek innych. Począwszy od roku 1990 widoczny jest spadek liczby obywateli Jugosławii oraz istotny wzrost liczby obywateli z państw postradzieckich. W mniejszym stopniu wzrost dotyczył obywateli Bułgarii i Rumunii.

Spośród podejrzanych cudzoziemców największy odsetek jest wśród naszych wschodnich sąsiadów z państw byłego ZSRR. W latach 1998-2011 liczba Białorusinów, Litwinów, Rosjan i Ukraińców stanowi od 76% podejrzanych w 1999 roku do 44% w 2008 roku. Widoczna jest tendencja spadkowa, jednak co drugi podejrzanych pochodzi z za wschodniej granicy RP. Do najliczniej rejestrowanych obywatelstw należą ukraińskie, których liczba sięgała nawet 47% podejrzanych w roku 2002, na kolejnym miejscu byli i nadal są Białorusini. Do 2000 roku obywatele Armenii byli uwzględniani w danych statystycznych wśród pozostałych państw Europy, do których zaliczana była np. Albania. Wzrost liczby przestępstw popełnianych przez Armeńczyków jest związany z liczną emigracją z Armenii z powodu panującego tam ubóstwa w niektórych częściach kraju, spowodowanego wojną o Górski Karabach z sąsiednim Azerbejdżanem. Wraz z uchodźcami uciekali również przestępcy, szukając dla siebie nowej szansy w innych krajach. Liczba podejrzanych posiadających obywatelstwo wietnamskie waha się od 26 osób w 1999 roku do 76 w 2005r, wynosząc w sumie 763 osób w latach 1998-2011. Najniższy odsetek wśród państw sąsiedzkich Polski wykazują Czechy i Słowacja. W 1998 roku liczba Czechów i Słowaków stanowiła kolejno 3% i 1% podejrzanych ogółem. Ich liczba w pierwszej dekadzie XXI wieku oscyluje w okolicach 2% rocznie. W grupie dominujących obywatelstw są nasi wschodni sąsiedzi, natomiast na kolejnym miejscu są obywatele Niemiec, których odsetek waha się w okolicach 3-4% w stosunku do ogółu.

PODSUMOWANIE

Przestępczość wśród cudzoziemców w Polsce nie jest zjawiskiem nowym, lecz w ostatnich latach stosunkowo lepiej poznanym. W państwach Europy Zachodniej czy Skandynawii to zjawisko społeczne jest znane i analizowane od ponad 30 lat. W Polsce zaistniało tak naprawdę na dobrą sprawę na początku lat 90-tych. Bogate kraje Europy Zachodniej, które są bardziej wielokulturowe niż Polska i bardziej atrakcyjne dla obcokrajowców, częściej niż RP są dla nich celem migracji. Jednakże dla pewnych narodowości to właśnie Polska jest celem migracyjnym. Mowa tutaj o obywatelach państw sąsiednich, będących w przeszłości częścią Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, takich jak Białoruś, Rosja czy Ukraina. Szczególnie Ci ostatni upodobali sobie Polskę z kilku powodów:

- bliskość kulturowa, pozwalająca Ukraińcom szybko opanować język i zasymilować się z polskim społeczeństwem;
- bliskość geograficzna;

⁵¹ I. Rzeplińska, *op. cit.*, s. 28.

- zapotrzebowanie na polskim rynku pracy na tanią siłę roboczą, godzącą się pracować za niższe stawki niż rodzima ludność oraz wykwalifikowanych pracowników ,np. lekarze lub inżynierowie, którzy w Polsce zarobią więcej, niż na tych samych stanowiskach na Ukrainie;
- polskie uczelnie są bardzo dobrze postrzegane wśród studentów z Ukrainy i z roku na rok ich liczba w Polsce przybywa.

Przy nizu demograficznym jaki obecnie mamy, najlepszym rozwiązaniem dla polskiej gospodarki jest reforma polityki migracyjnej oraz otwarcie się na cudzoziemców. Największym wyzwaniem dla polityki migracyjnej jest próba skłonienia obcokrajowców do asymilacji z ludnością Polską. O ile Białorusini, Rosjanie czy Ukraińcy są bliscy kulturowo Polakom, to migranci np. z Wietnamu są zupełnie obcy i jeśli nie będą chcieli się asymilować, to będą żyć w swoistych „gettach”. Brak asymilacji ze strony cudzoziemców żyjących w Polsce może powodować wzajemną nieufność i brak zrozumienia, w przyszłości tworząc poważny problem społeczny i być źródłem wzajemnej wrogości.

BIBLIOGRAFIA

1. Burszty W.J., Serwański J., *Migracje- Europa- Polska*, ZDN PAN, Poznań 2003.
2. Dollinger P., *Dzieje Hanzy*, SUPERNOWA - Niezależna Oficyna Wydawnicza NOWA, Gdańsk 1975.
3. Frelak J., Klaus W., Wiśniewski J. (red.), *Przystanek Polska. Analiza programów integracyjnych dla uchodźców*, Wyd. Fundacja Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2007.
4. Huntington S., *Zderzenie cywilizacji i nowy kształt ładu światowego*, WWL Muza, Warszawa 2011.
5. Lipińska-Słota A., *Korytarze transportowe w aspekcie powiązań UE i Polska – analiza*, Prace Naukowe Politechniki Warszawskiej, z. 76, Transport 2010.
6. Moczulski L., *Polska między Niemcami a Rosją, mit geopolityczny a rzeczywistość* [w:] red. P. Eberhardt, *Problematyka geopolityczna ziem polskich*, Prace Geograficzne 218, IGiPZ PAN, Warszawa 2008.
7. Mojsiewicz C., *Leksykon współczesnych międzynarodowych stosunków politycznych*, wyd. Atla 2, Wrocław 1998.
8. Rządowa Rada Ludnościowa, *Sytuacja demograficzna Polski. Raport 2010-2011*. Warszawa 2011.
9. Rzeplińska I., *Przestępczość wśród cudzoziemców w Polsce*, wyd. SCHOLAR, Warszawa 2000.
10. Wawrzusiszyn A., *Wybrane problemy transgranicznego bezpieczeństwa Polski*, wyd. Difin, Warszawa 2012.
11. Wydział Analiz Migracyjnych Departament Polityki Migracyjnej, *Spółeczność wietnamska w Polsce polityka migracyjna Wietnamu raport*, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Warszawa 2007.

POZYCJE NIE PUBLIKOWANE:

1. Bodziany M., „*Duchy z Dalekiego Wschodu*” w „szklanym domu”, czyli o wietnamskiej diasporze na ziemiach polskich, wersja elektroniczna (oczekująca na publikację), udostępniona za pozwoleniem autora.

ŹRÓDŁA INTERNETOWE:

1. (b.a.), *Abolicja dla cudzoziemców*, <http://www.duw.pl/pl/biuro-prasowe/aktualnosc/4431,Abolicja-dla-cudzoziemcow.html?search=411919234> .

PRZESTĘPCZOŚĆ WŚRÓD CUDZOZIEMCÓW W POLSCE

2. (b.a.), *Będzie amnestia dla nielegalnych w Polsce* <http://www.dziennik.com/wiadomosci/artykul/bedzie-amnestia-dla-nielegalnych-w-polsce>.
3. (b.a.), Onet Biznes, *Polska coraz bardziej przyjazna migrantom*, <http://m.onet.pl/biznes,e4tg0>.
4. (b.a.), *Polak, Ukraińiec dwa bratanki?*, <http://expatpol.com/index.php?stsid=32857>.
5. (b.a.), *Uchodźcy w Polsce*, <http://refugee.pl/index.php?mod=content&siteid=16>.
6. (b.a.), *Wietnamczycy w Polsce*, http://uwaga.tvn.pl/58716,,wietnamczycy_w_polsce,wideo_detal.html.
7. (b.a.), *Prognozy demograficzne*, <http://sigma.wszia.edu.pl/wp-content/uploads/w14-prognozy-demograficzne.pdf>.
8. Bieniecki M., Bojar H., Frelak J., Gąsior-Niemiec A., Konieczna J., Kurczewska J., *Regulacja migracji zarobkowej – wyzwania dla Ukrainy w kontekście polskich doświadczeń*, <http://www.isp.org.pl/files/8623030200558718001121427779.pdf>.
9. Bohdan M., *W Gruzji ok. 158 tys. osób opuściło swe domy*, <http://www.kresy.pl/wydarzenia?zobacz/w-gruzji-ok-158-tys-osob-opuscilo-swe-domy>.
10. Dośpiał A., Garnier J., *Prawa człowieka a handel młodymi kobietami w Europie. Raport krajowy - Polska*, Maj 2007, http://www.dukwroclaw.pl/attachments/030_prostytucja%20raport%20daphne-1.pdf.
11. Gazeta.pl, *Polacy wracają z emigracji do kraju gospodarczego boomu*, (http://pieniadze.gazeta.pl/Gospodarka/1,122003,9995652,Prasa___Polacy_wracaja_z_emigracji_do_kraju_gospodarczego.html).
12. Godlewska J., *Migracje i imigranci w Polsce – skala, podstawy prawne, polityka*, EAPN Polska, <http://www.eapn.org.pl/expert/files/Migracje%20i%20imigranci%20w%20Polsce%20skala,%20podstawy%20prawne,%20polityka.pdf>.
<http://www.polityka.pl/kraj/analizy/1530081,1,zle-sie-dzieje-w-wolce-kosowskiej.read>.
13. <http://www.udsc.gov.pl/Zestawienia,roczne,233.html>.
14. Mazuś M., *Źle się dzieje w Wólce Kosowskiej. Co iskrzy między boksami* <http://www.polityka.pl/kraj/analizy/1530081,1,zle-sie-dzieje-w-wolce-kosowskiej.read>.
15. Nałkowski W., *Terytorium Polski historycznej jako indywidualność geograficzna*, 1912, <http://rcin.org.pl/dlibra/publication?id=17401&from=&dirids=1&tab=1&lp=1&QI=D54863AEE494294EFAA285574C3CC8BD-61>.
16. Osiecki J., *Między wschodem a zachodem*, <http://www.portal.arcana.pl/Osiecki-wladze-armenii-uzywaja-konfliktu-o-gorski-karabach-jako-straszaka-do-rozwiazywania-sporow-w-polityce-wewnetrznej,526.html#post>.
17. Polońska W., *Swojska egzotyka, czyli kilka słów o akulturacji Wietnamczyków w Polsce* <http://www.miedzykulturowa.org.pl/cms/swojska-egzotyka-czyli-kilka-slo.html>.
18. Rafalik N., *Cudzoziemcy ubiegający się o nadanie statusu uchodźcy w Polsce-teoria a rzeczywistość, Ośrodek badań nad migracjami*, Marzec 2012. nr 55, <http://www.migracje.uw.edu.pl/download/publikacja/1808/>.
19. Strona internetowa Urzędu do Spraw Cudzoziemców (<http://www.udsc.gov.pl/>).
20. Szymańska-Matusiewicz G., *Dlaczego Wietnamczycy wyjeżdżają z Polski? Komentarz do badań ISP i artykułu „Mała Azja nas opuszcza”*, <http://www.polska-azja.pl/2012/04/21/dlaczego-wietnamczycy-wyjezdzaja-z-polski-komentarz-do-badan-institutu-spraw-publicznych-i-artykulu-%E2%80%9Emala-azja-nas->.
21. Wojciechowski M., *Legalni migranci* <http://www.presseurop.eu/pl/content/news-brief/723971-amnestia-dla-nielegalnych-imigrantow>.
22. Wołkowska E., *Z Wietnamu przez las*, <http://www.przegląd-tygodnik.pl/pl/artykul/wietnamu-do-polski-las>.

AKTY PRAWNE:

1. W Ustawie z 6 czerwca 1997r - Kodeks postępowania karnego (Dz.U. 1997 nr 89 poz. 555.